

57

Colectia POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

MAYA NICULESCU

**Prizonieri printre
GIGANȚI**

EDITATA
DE REVISTA
**ȘTIINȚA
TEHNICĂ**

MAYA NICULESCU

PRIZONIERI PRINTRE GIGANȚI

Colecția „Povestiri științifico-fantastice”

57

PRIZONIERI PRINTRE GIGANȚI

(Continuare din nr. trecut)

La poalele stincilor, pe un platou mai ridicat se strinseseră într-o înghesuială de nedescris dinozauri uriași, asemenea zmeilor din poveste, triceratopși-cu coleretă osoasă, anchilozauri învăluși în țepi, a căror greutate îi făcea aproape imobili. În mijlocul acestei ciudate adunături, pe o stincă în formă de coloană, trona bătrînul Delorme. Spălate de ploaie, stincile străluceau în soare cu sclipiri de diamant. Spectacolul părea rupt dintr-un basm chinezesc cu dragoni și bogății fabuloase. Delorme însă nu părea sensibil la ciudătenia decorului. Cu un aparat fotografic în mînă, el era cufundat într-o ocupație bizară... Fotografia. Dar pentru că animalele erau prea mari și prea aproape de el, nu le putea prinde în întregime și de aceea făcea fotografii parțiale.

La ora cînd îl surprinsese Pablo, profesorul făcea, după cum avea să povestească mai tîrziu, capete de expresie. Aceasta se petrecea cam în felul următor: Delorme lua o piatră și o arunca cu putere în creștetul unui gigant. De obicei, animalul înălța capul și atunci profesorul apăsa pe declanșator, și capul de expresie era gata. De altfel părea să se simtă foarte în largul său în mijlocul acestui muzeu paleontologic.

Animalele se înghesuiau, se călcau în picioare, dar teama le împiedica să se sfișie. De ce se speriaseră de inundație acești monștri greoi, unii de aproape treizeci și șase de tone? În mod normal, ei nu ocoleau apa, care le susținea greutatea neobișnuită. O inundație înseamnă însă altceva. Apele se înalță cu repeziciune, șuvoaiele dărîmă totul în calea lor. Copacii, ale căror virfuri ating norii, se prăvălesc, antrenînd vegetația din jurul lor. La rîndul lor, apele sînt capricioase; uneori se retrag nespuse de repede, alteori dăinuiesc multă vreme. Reptilele uriașe erau inzestrate cu respirație pulmonară organizată pentru viața terestră. Instinctul de apărare le îndrumase aici. Pericolul strinsese alături ierbivore și carnivore feroce, care acum stăteau liniștite ca într-un nou paradis terestru. Pablo își dădu seama că instinctul va învinge și măcelul nu va întîrzia mult. În asemenea împrejurări, refugiul lui Delorme nu era dintre cele mai sigure. Imensul brahiozaur nu ar fi avut decît să înalțe puțin capul pentru a-l înșfăca pe supărătorul profesor. Pablo duse degetele la buze și fluieră prelung. Delorme întoarse capul.

— Halo! strigă el vesel, arătînd fioroasa adunătură cu gestul protector al unui păstor ce-și arată turma de credincioși.

Da Silva desfășură frînghia și o aruncă cu măiestrie bătrînului, care, după ce și-o legă pe sub umeri, se apucă din nou de fotografiă. Pablo așteaptă la început cu bunăvoință, dar, curînd, își pierde răbdarea și începe să tragă frînghia. Se pare că făcu aceasta tocmai la timp, deoarece un plateozaur, supărat de proiectilul pe care îl trimisese profesorul, înălțase spre el un cap fioros. Deși era suspendat în aer, Delorme nu pierde prilejul de a-l fotografia și pe acesta. Ajuns sus, își înfașură cu grijă aparatul în anvelopa perfect etanșă și se duse schiopătînd să-și îmbrățișeze salvatorul. Fața lui iradia de o bucurie aproape copilăroasă.

— Nu poți înțelege bucuria mea, i se adresează el brazilianului. Acești monștri sînt primii cuceritori ai pămîntului, primele ființe vii, care, cu multe milioane de ani în urmă, au părăsit apele și au venit să se stabilească pe pămîntul arid și pînă atunci nepopulat. Aventura nemaipomenită a acestor coloși a revoluționat istoria globului terestru. Aproape nu-mi vine să cred că am avut fericirea să-i privesc în viață, oltă Delorme aruncînd o emoționantă privire primilor cuceritori ai pămîntului și gîndindu-se probabil la bătrînul Cuvier și la atîtea generații de savanți care, mai puțin norocoși, reconstituiseră monștrii din oase disparate.

Între timp, eroii profesorului, înghesuiți din cale-afară de creșterea apelor, începuseră să se sfișie între ei într-o luptă de-o infernală ferocitate.

— Senor, îl intrerupse Pablo, miine dimineață, aparatul va fi gata. Chiar dacă s-ar reface apele, nu putem pleca pe jos, văd că aveți și o gleznă luxată. Voi trage o rachetă roșie, am stabilit cu Bob că acest semnal dovedește că v-am găsit și că trebuie să ne ia cu heliicopterul îndată ce va fi gata. Să sperăm că pistolul de rachete va funcționa. L-am ținut într-un toc special.

— Foarte bine! aprobă distrat profesorul.

Privirea brazilianului rătăci în gol:

— Vă rog să nu arătați pilotului aceste strălucitoare stinci, spuse el cu voce stranie.

— Bineînțeles, acceptă Delorme, care era dispus la orice concesii, apoi se interesă dacă fiica lui se afla în siguranță. Sprijinindu-l cu brațul, Pablo îl conduse la stincile între care se afla adăpostită Yvonne.

După cum bănuise brazilianul, Delorme descoperise și el amprente și, cercetîndu-le, ajunsese la concluzia că este posibil ca acestea să aparțină unui iguanodon uriaș. Intrucît paleontologia consideră că acest animal caracteristic cretacului european nu existase pe teritoriul Americii, profesorul le urmărise intrigat. Ocolind stincile, alunecase pe o piatră și își luxase glezna. Durerea îl împiedica să înainteze. Căutase un lemn din care, cu greutate, își confecționase o cîrjă și fiindcă venea noaptea se adăpostise între stinci. În zori, ploaia torențială și neliniștea animalelor care dădeau tîrcoale pietrelor îl făcuseră să bănuiască inundația și se cățărăse pe piedestalul pe care îl aflase brazilianul. De atunci Delorme pierduse noțiunea timpului și dacă Pablo n-ar fi venit să-l caute, el ar fi uitat poate chiar și de plecarea heliicopterului stabilită pentru a doua zi.

*
* * *

În după-amiaza aceea, se întâmplară multe lucruri ciudate. În primul rînd, la o mare depărtare de locul unde se aflau, cerul fu străpuns de trei rachete verzi. Acest semnal arăta că pilotul sfîrșise înainte de vreme reparațiile aparatului și venea numaidecît să-i ia. Într-adevăr, nu peste multă vreme, heliicopterul se îndreptă spre ei planînd deasupra pădurii. Pablo mai trase cîteva rachete pentru a indica poziția exactă, și, curînd, Bob ameriză în apropierea stîncilor.

Ploaia continua să cadă rarefiată și călduță. Bob pregăti barca pneumatică și se îndreptă spre ei. Îi ieșiră în întîmpinare. Adusesse o sticlă de șampanie pentru a sărbători regăsirea profesorului. Yvonne îl îmbrățișă fericită. Delorme era emoționat. În apropierea heliicopterului se simțeau în siguranță. Era singurul lucru care îi lega de civilizație.

Pablo Da Silva nu era în toane bune. Își luă frînghia și se îndepărtă ca și cum veselia celorlalți i-ar fi făcut rău. Silueta lui dreaptă se pierdu în ceață. Cînd se întoarse, auzi vocea profesorului care sporovăia vesel.

„Aruncam în ele cu bulgări de diamant, și ele drăguțele îndată ridicau capul. Trebuie să recunoști, Bob, că acești strămoși ai viețuitoarelor de azi erau demni de asemenea proiectile“.

— Diamant! se miră Bob.

Părint a-și aminti de ceva, Delorme își scotoci buzunarele și scoase un bulgăre de mărime apreciabilă. Era probabil proiectilul pe care nu avusese timp să-l folosească.

— De unde? întrebă repede Bob.

— De acolo, răspuse profesorul făcînd un gest vag.

— O fi mică albă, interveni Pablo, care se apropiase cu pași mari.

Sub privirea aspră a brazilianului, profesorul luă atitudinea unui școlar prins cu lecția neînvățată.

— E diamant de primă calitate, șopti el totuși, nesimțîndu-se în stare a lăsa să se strecoare o eroare într-un domeniu în care avea cunoștințe vaste.

Pablo luă diamantul din mîinile profesorului și îl cîntări în palmă sălîndu-l ca pe o mîngie, apoi cu sau fără voie îl scăpă în apele ce colcăiau la poalele stîncilor.

O strălucire ciudată fulgeră prin ochii pilotului, dar, stăpînindu-se, i se adresă politicos, aproape protocolar lui Pablo:

— Nu vreau să abuzez de bunătatea dumitale, dar m-ai îndatora mult de mi-ai ajuta să cobor cu coarda pînă la stîncă aceea. În definitiv, oricine merge într-o mină de sare își ia un bulgăre drept amintire. Un diamant este oricum de preferat, continuă el rîzînd.

— Coarda nu mai există. Adineauri mi-a căzut în apă.

— Se pare că tot ce frece prin mîna dumitale cade în apă, înșinuă cu ironie Bob și plecă de unul singur să cerceteze stîncile.

Pablo ridică din umeri și se așeză pe o piatră cu capul în mîini. Delorme se simțea stînjănit față de Pablo, dar în același timp era uimit de atitudinea acestor oameni și pentru prima dată se întreba dacă nu cumva îi cunoștea mai puțin decît ar fi trebuit.

Bob Donald reveni abia peste două ore, obosit, cu hainele sîșiate. Nu mărturisî nimănui rezultatele pîmbării sale, dar buzu-

narele doadora vedeau că își adunase destule „amintiri“ din aceste locuri.

*
* *

Helicopterul ameriză aproape de miezul nopții. Era un întuneric de nepătruns. Călătoria trecuse fără alte incidente. Bob pilotase încet, aproape de sol, pentru a găsi tabăra. Călătorii hotărâră să doarmă ca și pînă acum în cort. Era prea tîrziu pentru a muta fotografiile și echipamentul pe helicopter. Pe aparat rămînea, ca de obicei, numai pilotul.

De această noapte, exploratorii aveau să-și amintească multă vreme.

În preajma cortului mișunau cîțiva scorpionii, care se retrăseseră acolo din pricina inundației. Această specie de arachnidelor, care se mai găsește și în zilele noastre în regiunile calde, este periculoasă înțepătura ei fiind foarte veninoasă. Deși ploaia încetase, focul, mai necesar ca oricînd, nu se putea aprinde. Provizia de crengi era îmbibată de apă. Ajutat de Yvonne, Delorme instalează lanterne puternice în preajma cortului și atrase atenția celor ce urmau să facă de gardă să fie cu mare băgare de seamă.

Profesorul era hotărît să părăsească a doua zi această regiune în cazul cînd condițiile atmosferice ar fi fost prielnice. Cimitirul de fosile descoperit odinioară de Alberti prezenta acum pentru el o importanță minimă în comparație cu această regiune, care, datorită climei umede și constante, permisesese perpetuarea unor specii considerate ca dispărute de milioane de ani. Era probabil că această zonă se întinsese nu demult și peste locurile pe care le colindase Alberti, dar acele meleaguri nu-l interesau deocamdată pe profesor. El intenționa ca, o dată ajuns în zonele civilizate, să facă mai multe comunicări care să atragă atenția cercurilor științifice. Delorme nutrea dorința de a organiza o expediție la care să invite savanți din întreaga lume pentru a studia viața reptilelor uriașe. Se puteau astfel reconstitui cele mai îndepărtate faze ale vieții pe pămînt.

Pînă tîrziu în noapte, Delorme se trudi să găsească coordonatele geografice ale regiunii în care îi adusese împlinirea. Înspre ziuă adormi răpus de încercările ultimelor zile.

*
* *

Yvonne stătea rezemată de peretele cortului. Era de gardă.

În al treilea ceas al nopții, vîntul de miazăzi veni să destrame norii. Era în înălțimea nemărginită o mărăție îndepărtată și rece, care trenea deasupra acestui colț de lume, covârșit de tăcerea singurătății. Un fior îi dădu o senzație de frig și de teamă. Noaptea, vecinătatea scorpionilor, vuietele sinistre ale vîntului care rătăcea prin pădure o făceau să tremure. Cu pași ușori intră în cort ca să-l trezească pe Pablo. Brazilianul nu dormea. Era cu fața spre perețele cortului, și fața nu-l putea vedea decît din profil. Figura îi era răvășită, trupul imobil, țeapăn și drept, cu brațele atîrnînd în jos ca și cum ar fi avut mîini de plumb. Buzele crispate repetau în șoaptă:

„Trebuie să-lucid pe omul acesta, Trebuie...“

Yvonne rămase înmărmurită. Fără s-o vadă, Pablo își desfăcu sacul de voiaj și scoase din el o cutie. Privirea îi alunecă pe capacul lucios. Ochii i se încețoșară, figura i se destinse de o umbră de duioșie. Părea că un gând bun, o amintire luminoasă reușise să șteargă din mintea lui groaznică hotărâre. Pablo desfăcu cutia și scoase din ea un flacon verde, se uită la el cu o umbră de regret. Privirea îi rătăci în gol. Din rama aurită îi suridea bătrînul profesor călare pe uriașul brutozaur. Dedesubt, într-un cîrlig, era atîrnat halatul alb pe care îl îmbrăcase Yvonne cu o zi înainte de a porni în căutarea tatălui ei.

Pablo desfăcu flaconul și-i îngroapă conținutul într-un colț al cortului. Apoi puse flaconul la loc după ce-l înfășură într-o batistă.

Yvonne ieși pe nesimțite.

Peste cîteva minute, Pablo veni să o schimbe. Figura lui nu trăda nici oboseală, nici tulburarea prîn care trecuse. Încercă să-i vorbească. Fata evită orice discuție. Intră în cort și, trăgînd perdelele, se îndreptă cu pași siguri spre rucsacul lui Pablo Da Silva. Îl desfăcu și scoase cutia pe care o văzuse în mîinile lui. Era un ambalaj de rășină sintetică lucrat cu atîta artă, încît, chiar dacă ar fi stat în apă, umezeala nu ar fi putut pătrunde în interior. Îl deschise cu ușurință. Spre mirarea ei, înăuntru nu se aflau mașini infernale, ci o însemnată doză de fiole și flacoane păstrate în perfectă stare. Citi etichetele. Majoritatea medicamentelor erau pe bază de chinină și proveneau de la o cunoscută farmacie din Rio. În cutie se mai afla împăturită cu grijă o hirtie ce purta drept antet numele lui Adam Cobra. Yvonne cunoștea pe acest medic celebru, care era în același timp directorul Institutului de boli tropicale din capitala Braziliei. Pe această rețetă, medicul descrieseră o serie de simptome și pusese diagnosticul: friguri tropicale. Urma o înșurire de medicamente și modul cum trebuiau administrate. Medicamentele din cutie cores-pundeau cu cele prescrise.

Pablo Da Silva nu arătase niciodată simptome de friguri. Flacoanele erau de altfel neatînse. Pentru cine procurase oare brazilianul această însemnată cantitate de medicamente? Într-un colț, Yvonne găsi flaconul pe care Pablo îl vărsase. Pe eticheta verde se afla semnul prin care toate farmaciile din lume notează otrava. Dedesubt, cu litere mari, cîteva inițiale CNK, formula cianurei de potasiu. Tubul era gol. Pablo vărsase otrava și păstrase niște medicamente inofensive. Yvonne se gîndi că brazilianul părăsiseră intențiile ucigașe. Era obișnuită să ia oamenii așa-cum sînt și nu căută să pătrundă mai departe tainele domnului Da Silva. Așeză lucrurile la locul lor și se culcă liniștită.

*

A doua zi, pe la orele nouă, un om scruta cu insistență cerul și orizontul. Acest om era Pablo, care făcuse ultima gardă? Nicidecum. Era profesorul: bătrînul Delorme, care de o jumătate de oră se plimba buimac în cort și în afara cortului. Ce se întîmplase? Delorme nu-și putea închipui nici în ruptul capului.

După ce se trezise dintr-un somn foarte adînc, constatase doar că helicopterul „Amazon” nu se mai afla pe locul unde îl lăsase ieri noapte și nu se afla nici în altă parte. De asemenea, Pablo Da

Silva și toate lucrurile lui dispăruseră fără urmă. Ce concluzie putea trage din această situație? În orice caz nu una îmbucurătoare.

Speranța de care se agăța Delorme era că pilotul încercase un zbor de probă. Acest lucru nu avea însă nici o rațiune. Aparatul zburase cu o zi în urmă în condiții multumitoare. Dar dacă... Delorme se repezi în cort. Profesorul se considera singurul posesor al unui secret foarte prețios. Încercînd să găsească coordonatele geografice ale regiunii în care se aflau, ajunsese la convingerea că itinerariul de plecare pe care i-l comunicase lui Bob în clipa eșuării lor nu era satisfăcător. Aparatul ar fi trebuit să treacă printr-o regiune renumită prin goluri de aer. Lipsit cum era de aparate de bord, heliicopterul n-ar fi putut face un zbor aproape de sol în asemenea condiții. N-ar fi putut înfrunta nici furtunile de zăpadă din munții Cordilieri.

Calculule profesorului se aflau pe măsută. Nu i le luaseră, dar erau răvășite. Cineva, probabil Pablo Da Silva, le consultase. În ce scop?

Bătrînul își sprijini fruntea în mâini. Yvonne dormea... Se gîndea cu groază la clipa cînd ea se va trezi. Ce putea să-i spună?

O boare de vînt umflă pinzele cortului. Din tabloul profesorului se desprinsese o foaie de hîrtie care, după ce se roti de citeva ori, căzu pe măsuta din fața lui. Era scrisă. Ochișii bătrînului o parcuseră cu aviditate.

„Nu vreau să fiu căutat. Civilizația în care vreți să vă întoarceți mă înspăimîntă mai mult decît jungla. În pădurile mele nu există lăcomie și ură. În ele mă simt cu adevărat liber. Vă urez să călătoriți în deplină securitate“.

Biletul purta semnătura lui Pablo Da Silva. Să fi fost oare o glumă sinistrală? Își amînti de mina ciudată cu care Pablo îi ceruse să nu arate pilotului stîncile de diamant și de proasta lui dispoziție după ce el, Delorme, călcase această opreliște. Oare aparențele neînțelegeri dintre brazilian și pilot fuseseră simple inscenări pentru a-l înșela pe profesor? Sau cei doi, rivali la început, se înțeleseseră pînă la urmă să plece împreună pentru a se întoarce apoi să exploateze diamantul și metalele prețioase? Delorme blestemă clipa în care îl cunoscuse pe Pablo Da Silva.

PĂDURE NESFIRȘITĂ. URMARIȚI DE TIRANOZAUUR, INSEMNAȚI DIN JURNALUL PROFESORULUI DELORME, O POVESTE DESPRE UN MAMUT

Soarele răsărise de multe ori și tot de atîtea ori plecase să lumineze alte meridiane de cînd cei doi călători rătăceau căutînd o ieșire din această lume pierdută.

Îndoit sub greutatea rucsacului, deznădăjduit, frînt de oboseală, Delorme pășea mecanic. Un pas înaintea altui pas. Fiecare pas o nouă sforțare.

Cutreierau acum o regiune mai înaltă din care dispăruseră ierbivorele greoaie. Saurienii feroci înzestrați cu mai multă agilitate se mai aventurau însă pe aici, făcînd să răsunе pămîntul de salturile lor grotești. Un asemenea zgomot răsună acum în urechile profesorului. Din spatele ierburilor apărură, cu viteza unui fulger, un dra-

gon. Monstrul sărea atît de repede pe picioarele din spate încît Delorme abia avu timpul să prindă mina fiicei sale și să o rupă la fugă. Bestia îi urmărea. Se simțeau părăsiți de puteri. Delorme se împiedică.

— Fugi! îi strigă el Yvonnei și întoarse privirea curioasă către monstru. Rămase pietrificat. Dragonul pregătea un ultim elan. Zece metri dintr-o singură săritură. Era o șopirlă uriașă de specie necunoscută. Remarcă cum fălcile ei tremurau respingător, cum îl mirosea cu aviditate. Dinții lungi și ascuțiți clănțneau feroce. O limbă despicată, galbenă și neobișnuit de lungă se proiecta către el amenințătoare. Ochii, de obicei stupizi, străluceau de poftă. Dragonul ezită o clipă, apoi disprețuindu-și victima se întoarse brusc și dispăru în tufe. Pesemne avuseră șansa să-l întâlnească într-un moment cînd nu era infometat. Cei doi își aruncară o privire în care se putea citi uimire sau deznădejde. Apoi pășiră mai departe prin jungla aceea mai odioasă decît o cameră de tortură.

* * *

De cînd dura acest calvar? Cîte zile de mers istovitor, cîte nopți cu somn chinuit de senzația continuă că o forță nefastă îi pîn-dește cu răbdare inumană din mijlocul junglei?

„Pătruzeci de zile — scria profesorul în jurnalul său — am mers numai prin păduri, prin tufișuri și desișuri. Ramurile se încolăceau în jurul nostru încercuindu-ne, stringindu-ne ca un mecanism diabolic. Trebuia să ne croim drum tăind ramuri și frunze, în timp ce eram încălcați cu poveri, și asta pe o arșiță dogoritoare. Au fost zile cînd ne consideram fericiți că străbăteam o sută de metri pe oră. Seara trebuia să găsim puteri pentru a pregăti o fiertură și a îngheba un adăpost din crăci și mărăciniș“...

„Mereu același aspect deznădăjduit — nota profesorul o săptămînă mai tîrziu —, aceeași pădure cu copaci prăvăliți sub care ne tirim sau ne cășărăm, același pămînt înșelător. Lumina zilei pătrunde arareori sub bolta pădurii virgine. Noroiul ne ajunge adesea pînă la brîu. Intunecimea și infricoșătoarea singurătate a acestui regat al groazei ne mistuie voința.

Oare mergem într-o direcție bună?...“

„Azi drumul a fost deosebit de anevoios. Yvonne s-a simțit rău și a trebuit să abandoneze rucsacul. Printre altele, cuprindea fragmente și plăci fotografice, pe baza cărora aș fi putut dovedi că dinozaurienii posedau oase umplute cu aer (oase pneumatice), asemănătoare acelorale ale păsărilor. Aveam și materiale care dovedeau că în ceea ce privește organizația internă, dinozaurienii erau inferiori crocodiilor de azi, care posedă o inimă dotată cu patru cavități și plămini compartimentați. Am stabilit că organismul permitea acestor animale să trăiască circa 1.200 de ani. Yvonne a fost foarte contrariată la gîndul că brontozaurul pe care m-a fotografiat Pablo Da Silva a fost contemporan cu Dante, Shakespeare și Goethe...“

„...Noi, exponenții lumii civilizate, — scria Delorme într-o altă zi — venim în regiunile virgine ale globului minăți de pasiunea cunoașterii. Uneori se întimplă să ne extaziem în fața naturii sălbatice,

dar dacă vreun accident ne forțează să rămânem aici ne simțim nenorociți. O dată cu terminarea alimentelor și pierderea echipamentului, ne pierdem siguranța de sine și echilibrul moral. Mi s-a întâmplat într-o altă împrejurare să privesc cu admirație indigenii care reușeau să-și procure hrană cu mijloace primitive acolo unde eu, dotat cu arme moderne, eram pe cale să pier de foame. În situația în care mă aflu, un sălbatic mi-ar fi mai folositor ca zece savanți”.

Uzind de o voință neobișnuită, Delorme încercă să se acomodeze cu împrejurările în care era silit să viețuiască.

„Forța de a trăi privat de confort, expus foamei și frigului, aproape de moarte și de primejdie te face să te simți legat de pământ. Trăim ca niște animale și totuși iubim viața. Gândurile noastre se îndreaptă tot timpul către umanitate. Dorința fermă de a comunica descoperirile noastre ne susține voința de a învinge greutățile. Peste tot a domnit natura sălbatică. Civilizația au creat-o oamenii prin inteligența lor și aici vor veni oamenii care să construiască. Eu am descoperit aceste locuri. Nu eram pregătit pentru o asemenea experiență. Tot ce pot face este să semnalez existența lor”.

Noua stare de spirit se făcu simțită în următoarele însemnări ale profesorului. De aici încolo, cele mai tragice întâmplări sînt privite cu o umbră de umor, cu o rază de optimism.

„Toată noaptea a plouat neînterupt — continuă Delorme însemnările. Nu ne-am putut odihni deloc. Bubuilit tunetului producea efecte lugubre sub bolta pădurii virgine. În zori am simțit un puternic miros de friptură. Ne-am îndreptat automat într-acolo. Un copac fulgerat lovise în cădere o reptilă ierbivoră, singura pe care am întâlnit-o în ultimele zile. Cum eram lîhniți de foame, n-am stat mult pe gânduri și ne-am ales cîte o porție zdravănă. Cu această ocazie mi-am adus aminte de o întâmplare care a produs multă vîlvă pe vremuri. În insula Lyakowse, alunecarea ghețarilor a făcut să iasă la suprafață un mamut care prin congelare se conservase perfect. Cercetătorul Valasovici, care anunțat venise la fața locului, constată că mamutului îi lipsea trompa. Se întimplase un lucru destul de hazardos; mamutul a părut atît de apetisant samcezielor, încît bravii pescari polari s-au ospătat din trompa lui fără să le treacă prin minte că animalul decedase de cel puțin un milion de ani..”

UNEORI O URMA DE OM POATE DA NAȘTERE LA CELE MAI BIZARE COMENTARII. UN OU... BUCLUCAȘ. LA UN PAS DE MOARTE. O ÎNTILNIRE NEAȘTEPTATĂ

Jărăticul mocnea cu sclipiri aurii. Prin aer plutea un miros putred de frunze descompuse, de umezeală și un parfum ușor de fierțură. Yvonne trebăluia în jurul focului și părea tulburată. Profesorul medita. În fața lui, într-un cerc pe care îl făcuse zgriind pămîntul, se afla o urmă... o urmă de om. Nu putea exista nici un dubiu, talpa goală a piciorului se întipărise în pămîntul moale.

Aparținea această amprentă unui frate al primilor oameni, așa cum animalele pe care le întilniseră erau alcătuite după chipul și asemănarea celor din era secundară? Oare, după atîtea descoperiri neobișnuite, profesorului îi fusese dat să rezolve problema atît de controversată a omului american?

Problema aceasta frământase multă vreme lumea științifică a paleontologilor, antropologilor și lingviștilor. Cu rare excepții aceștia căzuseră de acord asupra faptului că apariția omului nu se produsese pe acest continent și admiteau pină la noi descoperiri teoria popularii Americii de Sud de către popoare venite din Asia și Arhipelagul Malaio-Polinezian. La această concluzie contribuia mai ales lipsa omului fosil american și de asemenea lipsa fosilelor de antropoide, care prin evoluție ar fi putut da naștere unor ființe dotate cu rațiune. Delorme recapitulă în gând opiniile existente în legătură cu această problemă.

Se stabilise că America de Nord a fost în general populată de asiatici cu oarecare influențe malaio-polineziene, că America Centrală și de Sud cuprind o mare parte de popoare de aceeași origine, dar cu un dozaj din ce în ce mai mare de malaio-polinezieni și, în sfârșit, că în America de Sud se află rase de origine australiana. Continentul american este însă greu de abordat, separat fiind de alte lumi prin imensitatea oceanelor. Se duseseră lungi discuții cu privire la posibilitatea omului primitiv de a atinge Lumea Nouă și se ajunsese la concluzia că această posibilitate existase și că două căi fuseseră deschise migrațiunilor: o cale terestră și o alta maritimă.

Colțul de nord-est al Asiei și cel de nord-vest al Americii de Nord sînt aproape unul de altul. Distanța dintre Capul Degneff din Asia și Capul Prince de Galles din Alaska poate fi parcursă într-o zi de o ambarcațiune cu pinze. În mijlocul canalului se află Insulele Diomede, așa încît vederea te poartă în permanență de la un pămînt la altul. Această condiție permitea trecerea de pe un continent pe altul a unor oameni care nu aveau cunoștințe speciale de navigație. De-a lungul istoriei au mai existat de altfel popoare care, fără să fie vestite în această artă, au traversat canale. Gibraltarul, de pildă, a fost traversat de vizigoți și mauri, iar Bosforul de perși și turci.

În afară de aceasta, în sezonul de iarnă canalul este în întregime înghețat. Maurice semnalează că vulpile și lupii îl traversează în această epocă și consideră că oamenii îl pot trece cu piciorul în circa patru zile.

Mai jos de strimtoarea Bering, insulele Aleute formează un fel de punte care iarăși ar fi putut servi ca drum între cele două continente. Se pare că aceste drumuri ale nordului au fost folosite de popoarele alungate de pe pămînturile Asiei de vreun cataclism sau pornite în căutare de terenuri mai îmbelșugate. Drama care le-a îndemnat să părăsească locurile natale nu mai este cunoscută astăzi, dar amintirea marilor peregrinări mai dăinuie și acum în tradiția indienilor din nord-vestul Canadei, care povestesc despre o migrație dinspre nord-vest pe cale marină în timpul căreia zilele erau scurte. Alături de folclor, știința a confirmat și ea contactele dintre cele două continente. Antropologia a remarcat structura mongoloidă a rasei indiene, botanica a găsit un indiciu în bumbacul cu 26 cromozomi cultivat în America, bumbac ce pare a fi reieșit dintr-o încrucișare a aceluia asiatic cu treisprezece cromozomi și a aceluia indigen sălbatic tot cu treisprezece cromozomi. S-au descoperit, în sfârșit, frapante asemănări între arta indiană și cea din extremul orient și o oarecare identitate a riturilor mistice, printre care comunitatea cultului șarpeului înaripat, cunoscut în China sub numele de dragon.

În ceea ce privește America de Sud, problema este cu mult mai complicată. Este greu de presupus că anumite populații ar fi străbătut întinderi atât de considerabile aproape de la un pol la altul pentru a veni să populeze continentul sudic. În afară de aceasta, somatologia și etnografia consideră că numeroase rase din America de Sud sînt înrudite unele cu malaio-polinezienii, altele cu australienii. Or, dacă malaio-polinezienii au fost navigatori iscușiți, australienii nu au excelat niciodată în acest domeniu. Mai mult decît atât, dacă prezența unor rase asemănătoare pe două continente diferite poate duce la presupunerea folosirii unei căi terestre sau maritime, prezența unor animale identice pe cele două pămînturi presupune înfrunzirea unei căi exclusiv terestre. Tradiția orală a peruvienilor furnizează în acest sens amănunte interesante.

Preotul Cobello de Balboa istorisește că popoarele sălbatice de pe coastă povestesc că străbunii lor au văzut venind dinspre vest un mare număr de vase conduse de un șef numit Naylamp. Se pare că aceștia reprezentau un popor deja organizat. Naylamp adusese cu sine o seamă de concubine, de servitori și intenzenți. El constituie pe coastele Americii o așezare temeinică, înălță un palat și construie case. Se crede că urmașii lui au fost înfrinți de chimuși, dar interesantă este ideea venirii pe cale maritimă a unor oameni deja civilizați. Această idee a fost confirmată și de Anello Oliva, care pretinde că a obținut informații de la un gardian al cordeletelor innodate numit Catari, citat și de alți cronicari. Acesta povestește că oamenii goiși de potop au descins pe coasta ecuatorială a continentului sud-american. Unul din grupurile lor era condus de un căpitan numit Tumbe, care se instafuse în apropierea golfului Guayaquil, unde înființează orașul cu același nume, iar fiul său, Quitumbe, pătrunde în Cordiliere și ridică pe platou orașul Quito. O veche legendă povestește despre schimbarea cliimei de pe coastă, odinioară fertilă și devenită aridă în urma unei neglijențe a lui Pachacamac, zeul nevăzut al peruvienilor.

Toate aceste povestiri incomplete și greu de legat între ele confirmau ipoteza modernă a scufundării unei regiuni situate între Australia și Lumea Nouă, unde s-ar fi dezvoltat o civilizație avansată a cărei vestigii ar fi statuile din Insula Paștilor și monolitul din insula Fidji. Aici profesorul își aminte de inscripțiile descoperite de Pedro Alberti.

Aceste inscripții scrise cu semnele folosite de vechii locuitori ai Insulei Paștilor îl uimiseră de la început pe Delorme, întrucît știința considera că singurul scris cunoscut de vechii peruvieni fusese „Kipu“, scrisul cordeletelor innodate. Faptul că un sahem incas folosește semnele din Insula Paștilor dovedea dacă nu o origine comună, cel puțin contacte mai însemnate decît cele cunoscute pînă acum de istorie.

Probele care atestau contactele între indigenii din Polinezia și cei din America de Sud erau numeroase. Multe obiecte, cum ar fi propulsorul, flautul lui Pan și cordeletele innodate, se găsesc de o parte și de alta a Pacificului. Frapante sînt și asemănările între limba maori * și kiciua **. În sfîrșit, arheologii au descoperit așezări funerare situate

* Limba populației polineziene din Noua Zeelandă, denumită și „maori“.

** Indienii Kiciua ocupă teritoriul de astăzi al statelor Ecuador, Peru, Bolivia și o parte din Argentina și Chili.

pe flancul falezelor înalte, compuse din încăperi conținând figurine care au amintit specialiștilor obiceiuri din insulele Celebes. *

Migrațiunea se putea produce și în sens invers. Cronicarul Sarmiento Gamboa face o interesantă relatare în legătură cu aceasta. El povestește că Tupac, unul dintre suveranii incașilor, cucerind în secolul cincisprezece provinciile de pe coasta peruviană, a auzit vorbindu-se de pământuri așezate departe în vest, dincolo de orizont. Călători ce parcuseră întinderile albastre în bărci primitive vorbeau de existența unor insule populate și deosebit de bogate. Intrigat de precizia acestor vești și conștient de puterea sa, suveranul construi o flotă de vase care porni de la Tumbez, conducând în necunoscut o veritabilă armată. Cronicarul dă cifra de 20.000 și citează și numele căpitănilor.

Călătoria dură aproape un an, și dovada acestei lungi absențe este furnizată de evenimentele petrecute în capitală, unde se credea că îndrăzneții navigatori nu vor reveni niciodată. Armata peruviană atinse câteva insule din Polinezia, de unde a adus obiecte ce au fost depuse în fortăreața din Cuzco, unde au fost văzute de spanioli. Sarmiento dă o descriere a acestui tezaur care risipește orice indoială, întrucât printre altele indică aur, un scaun de alamă și chiar o piele și maxilare de cal. Or, calul se știe că nu a existat pe teritoriul american înainte de venirea spaniolilor, care au adus primele exemplare. Cel mai uimitor în această expediție nu este însă faptul că suveranul a atins pământuri îndepărtate, ci faptul că ambarcațiunile lui subrede nu s-au izbit de recifurile Marchize și că au reușit să se întoarcă de unde plecaseră după ce au traversat Pacificul.

— Deci cu mult înaintea lui Cristofor Columb, oceanele erau colindate de navigatori primitivi, medită cu glas tare profesorul!

— Tată, interveni Yvonne, care ghici ipotezele în care se pierduse tatăl ei, eu nu mi-am putut imagina niciodată cum au putut oamenii primitivi să traverseze marile întinderi de apă cu mijloacele lor precare.

— Nu trebuie să uiți, draga mea, că în Evul Mediu, normanzii au traversat mări considerate primejdioase în corăbioare asemănătoare unor coji de nucă, iar oceanienii au populat insulele lor traversând enorme întinderi de apă în pirogi cit se poate de rudimentare. Primitivii nu posedau, este adevărat, instrumentele de care se servesc marinarii de astăzi, dar vânturile, bruma, zborul păsărilor marine, obiectele plutind de-a lungul curenților constituiau pentru ei indicații prețioase. Marinarul primitiv avea probabil un simț al orientării care a dispărut la oamenii civilizați. Ar fi suficient să-ți amintesc o întâmplare povestită de Maklai. În timp ce etnograful rus se afla pe malul oceanului și se ostenea să schițeze o hartă a țărmului, un sălbatic care îl privea cu curiozitate se apropie de el și, luându-i creionul din mână, îi corectă desenul cu deosebită precizie. Acel om nu văzuse până atunci nici hirtie, nici creion și cu atât mai puțin o hartă.

— Dar nu poți nega că în asemenea condiții puțin puteau înfrunta furia oceanului și mulți îndrăzneți piereau pe drum. Crezi că rarii supraviețuitori ai unor vase mici și primitive au putut popula un continent care la venirea spaniolilor număra aproximativ 50.000.000 de suflete?

* Insule ce fac parte din Arhipelagul Malaez.

— Se pare că da. Cei peste 12.000.000 de negri care trăiesc acum în America au fost aduși odinioară din continentul african tot în bricuri cu pinze de mic tonaj.

— Crezi că e imposibil ca viața omonească să fi apărut pe acest continent? mai întrebă Yvonne.

— Nimic nu e imposibil mormăi profesorul. Ar fi de ajuns o singură fosilă preomiană ca să întoarcă pe dos cunoștințele noastre. Teoria migrațiilor nu împiedică ipoteza autohtoniei. Cercetătorul Boule, a cărui prudență în această chestiune este extremă, acceptă antichitatea pleistocenă a omului american și nu demult, într-un strat adânc de grotă, s-au găsit oase de animale adunate acolo de oameni. Savanții, analizând gradul de dezintegrare a carbonului, la aceste relieve, au ajuns la o concluzie surprinzătoare. Ele datau de cel puțin 32.000 de ani. Așa că, după cum vezi, teoria migrațiilor nu neagă posibilitatea existenței trecute a omului american, iar acest continent rămîne un vast domeniu deschis cercetătorilor.

*
* *

Omul care se strecura cu agilitate printre arbori nu părea un explorator ce biruie greutatea prin puterea voinței, ci mai degrabă un om al locurilor. Imbrăcămintea îi era sfințiată, și sudoarea îi șiroia pe frunte. Părea să vină de la drum lung. Un zgomot ușor îl făcu să se oprească. Privi atent în jur, apoi rămase câteva clipe în așteptare. Nu zărise nimic suspect, și totuși auzul lui îi semnală ceva neobișnuit. Se întinse pe jos și își lipi urechea de pământ. Nu se înșelase. O luă în direcția opusă zgomotului. Mergea repede, fără să pară că se grăbește. Pădurea se rărise, dar terenul era accidentat. Ajunse la o vale cu perete drept, prăpăstios. În dreapta, o îngrămădire de stînci verzui curmău trecerea. Ca să continue drumul, ar fi trebuit să coboare în vale. După ce reflectă o clipă, renunță însă la acest gând și se cățăra pe stînci. Ajuns sus se trînti pe piatră și începu să mestece niște poame cu liniștea unui om care se știe ferit de primejdie.

*
* *

Pentru că altceva nu era de făcut, Delorme părăsise urma ome-nească descoperită de el în pădure după ce, bineînțeles, o desenasă și o măsurase în fel și chip. Spre marea-i satisfacție, în drum întîlni și alte amprente asemănătoare. Omul nu trecuse de mult, urmele erau proaspete, și vegetația abundentă era tăiată prin locurile unde fusese forțat să-și croiască drum. Grăbit să urmărească cărarea străbătută de străin, profesorul nu observă că fiica sa este obosită decît în momentul cînd aceasta, sfîrșită de osteneală, se așeză pe o piatră. Delorme îi făcu semn să stea liniștită, dar nu veni alături de ea cum făcea de obicei. Privirea îi fusese atrasă de un obiect neobișnuit. O imensă sferă de culoare galbuie cu pete mari vinete se afla așezată într-o baie de nisip în plin soare. Profesorul merse drept într-acolo și recunoscu în acest obiect ciudat un ou... un ou de reptilă. Ca și crocodilii și șerpii vremurilor noastre, saurienii gigancici se înmulțeau prin ouă.

Delorme se înarmase cu o piatră ascuțită și se pregătea tocmai să spargă oul pentru a surprinde procesul embrionar, cînd un tropot

greu îl făcu să se întoarcă. Un tiranozaur își arătă capul fioros pe deasupra tufișurilor. Își clătina botul hidos de la dreapta la stînga, apoi, zărindu-și poate oul amenințat de minusculul profesor o scli-pire de furie îl singera ochii și se năpusti asupra lui minat de o groaz-nică furie. Delorme fugi ocolind trunchiurile groase. În spate se auzea tropăitul grotesc și răsufierea greoaie a animalului. Tiranozaurul își făcea cu greu loc pe lingă arbori.

Deodată pădurea se rări. Un bloc de stîncă închidea trecerea, în față se deschidea o prăpastie. Bătrînul se simți pierdut, dar în acel moment tot omenescul din sufletul lui respinse ideea de a sîrși sfi-șiat de acel monstru fioros și în momentul cînd animalul se aruncă asupra lui, Delorme se lăsă să cadă în prăpastia care i se deschidea la picioare.

Căderea durase o clipă. Corpul i se înfundă în nisipul moale. Profes-orul își dădu seama că trăiește, că este teafăr și că monstrul care se avîntase va cădea deasupra lui strivindu-l cu greutatea teribilă. Era prea ostenit pentru ca să se mai bizuie pe iuțea reflexelor sale și așteptă moartea cu inima zguduită, în timp ce din ochi i se prelingeau lacrimi de durere și compătîmire pentru fata lui, care rămînea aici jertfă zadarnică a unei expediții ce nu va aduce roade. Dar animalul nu căzu. Cînd îndrăzni să ridice ochii, îl văzu atîrnînd pe marginea prăpastiei cu capul bălăbănînd în gol... Pe stîncă ce străjuia valea, silueta dreaptă a unui om săgeta norii.

Delorme rămase cu privirea ațînită la el, așteptînd parcă o lămu-rire asupra celor întimplute. Și omul cobori ușor, fără să se grăbească. După ce depăși stîncile îl pierdu din vedere, apoi apăru ținînd de mină pe Yvonne, care îl urma ca o umbră pășînd ușor pe pămîntul nisipos și nesigur ce cobora către vale.

Cînd se apropiară suficient ca să le poată distinge trăsăturile, Delorme rămase înlemnit... Nu era paleanropul la care se așteptase, ci un om pe care îl cunoștea, pe care i se părea că-l cunoaște de o veșnicie.

— Bună ziua, senor, rosti necunoscutul și altceva nu putu spune. Delorme căzu în brațele lui Pablo Da Silva.

PABLO DA SILVA FACE MARTURISIRI ȘI PUNE... CONDIȚII. O NOAPTE DE DRAGOSTE POATE SCHIMBA MULTE

Adăpostit pe înălțime, brazilianul prăvălise o stîncă în momentul cînd monstrul se avînta spre prăpastie. Spre marele noroc al profeso-rului, acest bolovan își atinsese ținta, zdrobise sub greutatea-i teri-bilă coloana vertebrală a monstrului, care rămăsese agățat sus cu trunchiul paralizat.

— Îmi salvezi viața pentru a doua oară, rosti emoționat Delorme.

— N-ai să mai pleci, nu-i așa? Trebuie să ne ajuți, îl imploră Yvonne, agățîndu-se de el.

— Iată-mă ajuns șef de trib tocmai pe mine, care fug de oameni! rise Pablo, dar cercetînd starea mizerabilă în care se aflau cei doi redeveni grav. Caut să înțeleg cum ați ajuns aici, explică el. Pri-virea îi alunecă peste fețele palide, îmbrăcămîntea zdrențuită și picioa-rele lor rănite.

— Mi s-au întâmplat lucruri care depășesc înțelegerea mea, spuse cu tristețe Delorme.

— V-am prevenit împotriva lui Bob Donald, spuse Pablo. Il cunoșteam demult. E o poveste veche. Privirea i se întunecase. Buzele îi tremurau.

— Poate nu chiar atât de veche, șopti el cu voce găuită.

...Rătăceam pe atunci prin junglă și eram în relații bune cu triburile din pădure... Jungla nu este un rai. Oamenii de acolo sînt în permanență expuși a muri de foame. Pe terenurile forestiere ei nu se pot ocupa nici cu agricultura, nici cu vînătoarea animalelor organizate în trupe mari, ci doar cu mica vînătoare, pescuitul și culesul de fructe sălbatice. Vinatul se epuizează relativ ușor, nici o lege nu-l protejează. Existența primitivilor în pădurile Americii de Sud este din cale afară de grea. Vînătorul de aici n-are ca cel din regiunea polară posibilitatea de a-și păstra vinatul pentru perioada de lipsă. Temperatura foarte ridicată a tropicelor face orice conservare imposibilă. Chestiunea hranei este preocuparea principală a primitivului. Toate acestea le știți, nu-i așa? spuse Pablo căutînd o confirmare în ochii profesorului. Ceea ce cunoașteți poate mai puțin este sufletul omului din pădure.

Lupta teribilă a indianului cu natura îl face blind față de semenii săi, mai ales față de cei mici. Ați observat vreodată înfinita delicatețe cu care acești oameni își cresc copiii? I-ați văzut jucîndu-se și vîind alături de ei ore întregi? I-ați zărit vechindu-i de departe, gata să intervină la cea mai mică primejdie — cu dragostea, cu tandrețea nebună a celor ce știu că aici copiii mor ca păsările?

Indienii se obișnuiseră cu mine. Nu se mai ascundeau cînd treceam printre hutele * lor și îmi lăsau copiii în grijă cînd porneau la vînat.

...Intr-o noapte, în mijlocul acestor bieți oameni a apărut un alb. Era în slujba unei mari societăți și căuta pietre și metale rare. Nu-mi amintesc ce nume își dădea pe atunci. Regiunea era bogată în asemenea minerale. Trebuia să plec, dar înainte de asta i-am sfătuit pe prietenii mei indieni să nu mărturisească locul de unde își aduceau podoabele. Nu voiam să ajungă sclavi în minele de diamant. Cunoșteam prea bine condițiile în care sînt puși să muncească acești oameni fără apărare.

Cînd am revenit în trib, am aflat lucruri îngrozitoare. Albul torturase pe indianul care îi oferise adăpost în coliba lui și pentru că nefericitul nu mărturisise nimic îl ucisese în chinuri groaznice. Dispăruse apoi înainte de ivirea zorilor, luînd cu el podoabele și pieile de panteră găsite în hută.

Întimplarea au s-a sfîrșit aici. Cuprinși de revoltă, tinerii din trib au plecat în urmărirea mizerabilului. Urmele lui erau proaspete. Albul a părăsit însă în drum cîteva bidoane de whisky. Procedeu e vechi. I-au folosit mulți de teapa lui. Împinși de curiozitate, indienii s-au oprit, au băut și... cînd am revenit în trib, mamele și tații își plîngeau fiii. Nici unul dintre cei plecați nu se întorsese. Alcoolul conține cianură de potasiu.

Delorme clipi des din gene.

— Am jurat prietenilor mei să-lucid pe acel om dacă îl voi mai întîlni vreodată, spuse Pablo cu o intonație sălbatică. Mi-am călcat

* Hută = colibă,

jurământul din pricina dumneavoastră. N-am vrut să vă las fără pilot pe asemenea meleaguri și nu mi-am imaginat că se va purta la fel de mirșav față de semenii lui albi. Dacă aș fi știut... Ochii brazilianului fulgerară sălbatic.

Se așternu o tăcere apăsătoare. O boare de vânt răscoli firele de nisip, apoi totul amorți în nemișcare.

— Ce o fi căutat alături de noi? întrebă într-un tirziu Delorme. De unde putea ști că o să întâlnim în cale metale și pietre prețioase?

— Nu știa nimic, dar trusturile nu pierd niciodată prilejul de a trimite un agent în cadrul explorărilor științifice. Un om care să observe ceea ce neglijează oamenii de știință. Acest mizerabil va mai face mult rău.

— Poate că nu, replică profesorul. Bob Donald nu a luat cunoștință de calculele mele. Direcția în care a luat-o nu îl va duce niciodată la destinație.

Brazilianul ascultă sentința profesorului fără să răspundă.

— De altfel nici noi nu sîntem mai fericiți, oftă Delorme. Bine cel puțin că ne-am regăsit.

Pablo ezită.

— Am să accept tovărășia dumneavoastră numai în schimbul unei făgăduieli.

— ?

— Vă cer, răspunse el privirii întrebătoare a profesorului, să nu comunicați nimănui descoperirile dumneavoastră din această călătorie.

— Nu pot, gemu Delorme.

— Societatea nu le merită, replică cu răceală Pablo.

— E prea multă ură în sufletul dumitale, Pablo. Dragostea și ura dau tărie caracterului, dar în dumneata este prea multă ură. Eu sînt un servitor al științei. De ce aș mai trăi dacă descoperirile mele n-ar fi puse în slujba societății?

— Și ce-o să facă societatea din știința dumitale, domnule profesor? izbucni Pablo. Probabil vreun boss american se va grăbi să cumpere aceste terenuri și să construiască un hotel pentru vilegiaturiştilor în căutare de senzații tari. Luptele de tauri, de cocoși sau de ciini, după care se dau în vînt americanii, vor fi înlocuite aici cu acelea dintre reptilele gigantice. E mai original și, în orice caz, doamnele nu vor mai fi silite să privească cu binoclul. Poate cîteva dintre aceste reptile vor fi transportate în menajerii. Oricum, specia lor se va stinge și peste un secol din formidabila dumitale descoperire va rămîne doar o tristă amintire.

Delorme își frîngea miinile. Raționamentele lui Pablo nu erau lipsite de temeie.

Cu cîțiva ani în urmă, în insulele Comores, oamenii găsiseră supra-viețuind o specie de pește considerat dispărut de 300.000.000 de ani, iar într-una din insulele Filipine s-au mai găsit cîteva exemplare din admirabila Gloria Maris, moluscă cu una dintre cele mai frumoase cochilii marine. Era o specie veche. Profesorul își mai amintea de vînătoarea pornită atunci de directorii marilor muzee împotriva acestor bieți supraviețuitori ai erelor trecute; bineînțeles, au reușit să-i extermine într-un timp record.

— Se pare că omul cu armele sale moderne a contribuit să transforme în veritabile fosile animale care, deși rare, existau, continuă ironic Pablo.

— Există suficiente exemple, recunosc profesorul cufundat în amintiri. Prin 1872—1875 au murit în menajerii ultimele exemplare ale unei specii de zebra originară din sudul Africii. Acum 60 de ani s-a descoperit în Congo animalul Okopi crezut fosilizat de mii de secole. Făcea parte dintr-o familie vecină cu girafele, care și ele, ca și alte mamifere africane — elefanți, rinoceri și hipopotami —, sînt pe cale de dispariție. Porumbelul călător din America, care în secolul trecut făcea voiaje în grupe de zeci de milioane, a devenit acum de negăsit.

Delorme recunoscuse aceste lucruri cu franchețe. Iși dădea seama că într-o mare măsură brazilianul avea dreptate, dar i se cerea să renunțe la cea mai mare descoperire a vieții lui.

— Voi organiza o expediție științifică, încercă el să se apere. Voi interveni în presă pentru ca să obțin transformarea acestei regiuni într-un parc zoologic.

— Pînă ce savanții dumneavoastră vor găsi fondurile necesare, se vor găsi alții pentru care capitalul nu reprezintă o problemă.

— Domnule, întrebă intrigat profesorul, pentru ce îți dumneata atît de mult la chestiunea aceasta? Te interesează în mod special ordinul sauriilor?

— Nu, recunosc brazilianul.

— Atunci te interesează altceva ce presupui că se află în apropierea acestei regiuni? Cred că am ghicit, nu?

Pablo nu răspuse. O umbră de nervozitate îi înăspri trăsăturile.

— Vreau să te întreb ceva.

— Vă rog.

— Yvonne, ești bună să ne lași cîteva clipe singuri? se adresă el fiicei sale.

Delorme se așeză mai aproape de Pablo, care stătea sprijinit de stîncă.

— Dorești să-ți petreci toată viața aici? întrebă el cînd fata se depărtase destul.

— Urăsc civilizația în mijlocul căreia am trăit.

— Atunci pentru ce te-ai întors în mijlocul acestei civilizații, după ultima dumitale călătorie în junglă, dacă nu pentru a comunica rezultatul descoperirilor dumitale?

Pablo tresări.

— Nu te supăra, continuă necruțător profesorul. Așa cum ești acum cu părul și barba netunse de luni de zile și dezbrăcat de hainele acelea ultraelegante semeni foarte bine cu un om pe care l-am găsit — sînt cîteva ani de atunci — în junglă, zăbindu-se între viață și moarte. Cînd te-am văzut coborînd de pe stîncă mi s-a părut că văd o stafie. Mă înșel?

— Nu, răspuse simplu Pablo.

— Deci dumneata și Pedro Alberti sînteți una și aceeași persoană?

Pablo se trînti în nisipul fierbinte cu fața în sus fixînd cu ochii lui negri cerul fără pată.

— Datoram foarte mult unuia dintre prietenii mei indieni. Era foarte bolnav; friguriile fac ravagii în regiunea asta. M-am dus să-i aduc medicamente.

Omul care străbătuse pentru o cutie de medicamente o distanță incomensurabilă prin pădurea virgină spusese acest lucru cu același ton cu care un orașean ar spune că s-a dus pînă la farmacie.

— Totodată am încredințat totuși cuiva descoperirile mele: mă refer la coordonatele geografice ale locurilor pe care le-am colindat și

fa afte câteva amănunte ce nu erau trecute în carnetul pe care, fără voia mea, l-ai descoperit dumneata. Nu urăsc oamenii, ci societatea în care am trăit. Am dăruit aceste date unuia dintre marile foruri științifice ale omenirii cu rugămintea de a nu le cerceta și de a nu face uz de ele decât în momentul când din America Latină va dispărea capitalul care generează crima, lăcomia și ura. Această libertate v-o acord și dumneavoastră.

— Un al doilea Romain Rolland ?

— Poate.

Delorme căzu pe gânduri. Odinioară un alt mare savant și prieten al indienilor, etnograful rus Maklai, hotărise să înceteze publicarea articolelor sale pentru a nu primejdi viața și libertatea celor care îl primiseră ca pe un frate. În America Latină, lucrurile nu se schimbaseră prea mult; Pedro Alberti avea temeuri serioase ca să păstreze secretul finiturilor pe care le locuiau prietenii săi.

— Accept condițiile dumitale, domnule Alberti, spuse Delorme într-un firziu, și îți las plăcerea să-i mărturisești singur fiicei mele ade-vărata dumitale identitate, continuă el cu un zîmbet semnificativ.

— Pentru ea, Pedro Alberti este un mit căruia îi atribuie calități pe care umila mea persoană nu le are, rosti el cu glas tremurat.

— Mă îndoiesc, zîmbi profesorul, n-a avut o mină atât de fericită din ziua...

— Când ne-a luat Bob Donald de pe reciful cu diamante, îl întrepruse Pablo. În seara aceea nici nu mi-a vorbit.

Delorme cunoștea de la Yvonne motivul tăcerii ei din seara aceea, dar socoti că atunci când intervine o neînțelegere între doi tineri e mai bine să și-o lămurească singuri.

— În tot cazul, în noaptea aceasta vești păzi focul împreună, hotări el. Am trecut prin destule grozăvii azi și vreau să-mi rezerv primul somn.

*
* * *

Yvonne trecuse prin multe încercări alături de Pablo și totuși în noaptea aceea se simțea stingherită. Ar fi vrut să fie foarte frumoasă. Poate atunci s-ar fi simțit mai în largul ei. Nu-și putea da seama că așa cum era, cu buzele crăpate, cu părul ce-i învăluia umerii șerpuiind pînă la briu, cu fusta zdrențuită peste picioarele goale, ea era o părți-cică din decorul acela fantastic și că pentru Pablo ea reprezenta un detaliu fără de care întregul tablou ar fi fost lipsit de viață.

Era întoarsă cu spatele la el. Nu-l putea zări, dar îi ghicea prezența.

— Ce se întâmplă cu dumneata, Pablo ?

— Privesc stelele și mă gîndesc.

— La ce te gîndești, întrebă ea întorcîndu-și fața spre el.

Ochii lui clipeau dureros.

— Sînt cu 10 ani mai bătrîn decît tine, Yvonne, și acum îmi pari deosebit de tinăra. De fapt ești încă o fetiță. Am impresia că sosirea mea te-a cam speriat. Nu trebuie să te neliniștești din pricina mea.

Ochii ei străluciră prin întuneric.

— Țin foarte mult la dumneata, Pablo.

Un zîmbet îi lumina obrazul.

— Nu mă mai compari cu idealul pe care ți l-ai făurit despre un explorator italian ?

Ea se gîndi o clipă :

— Pablo, nu vreau să te supăr, dar am început aproape să vă confund.

— Sfîntă intuiție femeiască ! izbucni Pablo.

— Nici un om nu ar fi putut fi mai bun și mai curajos decît tine.

— Știi că am fost gelos pe acel domn ? întrebă Pablo, ridicînd din sprincene. Dar asta... numai pentru că îi atribuiai calități de erou de basm pe care eu... în sfîrșit... știam precis că nu le are. Mă puneai în inferioritate față de el, și poate are să-ți se pară stupid, dar trebuie să-ți mărturisesc că eu și cu Pedro Alberti sintem una și aceeași persoană.

Yvonne se îmbujoră ca para focului. Era el. Pedro Alberti era el.

Retrăi în gînd convorbirea lor de pe heliicopter în care ea îi declarase că îl admiră pe Alberti, și la întrebarea lui dacă îl cunoaște, ea, ca să nu pară ridicolă, îi răspunsese că l-a întîlnit la Marsilia.

— N-am fost niciodată la Marsilia, îi spuse el ghicindu-i gîndul. Tatăl meu era un cetățean american de origine italiană. Mama mea era, după cum ți-am spus, indiană. La 18 ani m-am imbarcat pe un vas comercial și am ajuns în Italia. Voiam să studiez etnografia. Universitățile din Lumea Nouă își închiseseră porțile în fața mea. Pe pămîntul acela stăpînit odată de neamul mamei mele, eu, fiul unei indiene, eram un paria.

Tăcu o clipă, căutînd parcă să liniștească fiorul care făcuse să-i vibreze glasul, apoi continuă calm, convingător, cu privirea cufundată în ochii ei în care tremura o lacrimă ca roua în corola unei flori rare.

Cînd am intrat în rîndurile expediției care-și propusese să exploreze regiunea izvoarelor Amazonului, abia îmi terminasem studiile, dar sufletul și trupul meu erau călîite de greaua experiență care a fost viața mea de pînă atunci. Expediția aceea a fost visul meu cel mai dorit. Am pătruns atunci alături de colegii mei italieni în inima pădurii virgine. Am întîmpinat greutăți, nu eram indeajuns de pregătiți. Ei s-au întors, dar eu am rămas. Dorisem dintotdeauna să cercetez oamenii și locurile acelea. Și am reușit.

Ascultînd povestea omului din fața ei, Yvonnei i se păru că-l vede aievea colindînd pădurea singur, tînăr, pîndit la tot pasul de primejdii fără număr, și totuși...

— Ești atît de bun, Pablo, lasă-mă să-ți spun așa. M-am obișnuit cu numele tău.

— Yvonne !

— Te-am crezut într-o vreme un aventurier lipsit de scrupule. De ce te-ai ascuns de mine ? îi spuse ea ca o mustrare gravă.

— Mă temeam. Erai atît de tînără... vocea îi tremură și continuă ca o șoaptă... și te iubeam atît de mult...

Pablo îi luă mina și își lipi obrazul de palma ei întoarsă. Aburul nopții plutea deasupra lor, acoperind nemărginirea cerului cu umbre tainice. O diră de fum urca din focul de ieri, indulcînd atmosfera cu mirosul familiar și aproape uitat al focului de lemne. Pe nesimțite, pătrunse în sufletul lor o liniște caldă ca presimțirea fericirilor viitoare. Ceasurile treceau ca clipele și ei se simțeau plutînd în haos sub cerul albastru și fără hotar.

— Îți amintești de prima noastră întîlnire ? „Vrei să vorbești cu mine, domnule Da Silva ?“ — o imită el zîmbînd.

— Da, și pe urmă am vorbit de Pedro Alberti. Mi-ai spus că dacă îi trimiteam o fotografie și îi scriam că îl iubesc și că îl aștept ar fi venit neapărat să mă vadă. Crezi că ar fi făcut într-adevăr așa ?

— Nu știu, dar acum ar veni în orice caz la un asemenea mesaj, de oriunde. Și nici n-ar fi nevoie să-i mai trimiți fotografia. E destul să închidă ochii ca să revadă zeci de imagini de-ale tale.

Ea zîmbi, dar undă de veselie din ochii ei dispăruse.

Yvonne își dădea seama că ar fi trebuit să fie foarte fericită și totuși o durere surdă îi strîngea coardele pieptului, un suspin o împiedica să vorbească. Stăruia în suflul ei senzația de nesiguranță pe care o încearcă orice femeie care își dă seama că pentru omul pe care îl iubește există lucruri mai importante decît dragostea ei. Ar fi vrut să-i spună și se temea să nu pară pretențioasă și absurdă. Se temea și de tonul ironic pe care îi vorbise de atîtea ori.

— Ai să rămii la indieni? întrebă ea timid.

— Pentru asta am venit.

— Și eu?

— Ai să uiți. Viața ne obligă adesea să facem lucruri pe care nu le credem posibile și poate nici nu le dorim. Dacă vei avea nevoie de mine și ai să mă chemi, mă voi întoarce, continuă el văzîndu-i ochii grei de lacrimi.

— Și vei pleca iar?

— Acolo este locul meu. Un etnograf într-un birou este aidoma unui arbore în stepă, și apoi jungla face parte din ființa mea. Mi-ar fi dor de pădurile ei fără de sîrșit, de nenumăratele lacuri, de fluviile uriașe și cascadele lor, de mlaștinile întunecoase și de splendoarea nemaivăzută a florilor. Iubesc întinsele ei, pașiști, animalele ei, și iubesc mai ales oamenii ei cu suflet de copil și inimă generoasă.

Ea acceptă sentința fără să tresară, doar mina ei se zbătu ca o pasăre rănită de moarte, apoi se destinsese și rămase în nemișcare.

Privirea lui deveni gravă. Îi urmărea cu încordare profilul, voia să-i vadă ochii, ei nu puteau să-l înșele, dar privirea ei obosită alunecă peste el fără să-l vadă.

Mărturisindu-și hotărîrea de a rămîne în junglă printre sălbatici, Pablo părise sigur de sine. Era lucrul pe care îl gîndise o viață întreagă. Numai în junglă se simțea liber și tare. Niciodată nu concepuse altfel existența lui viitoare. Omisese o singură ipoteză — aceea că o femeie se va îndrăgosti de el și că pentru a-și realiza totuși idealul va fi silit să renunțe la fetele hărăzite altor oameni. Luptase împotriva lui însuși, căutase să o îndepărteze pe Yvonne printr-o indiferență rece, fusese gelos pentru admirația ei pentru Pedro Alberti și totuși sperase, sperase pînă în momentul cînd pe stîncă, el încercase să-i zmulgă o mărturisire și ea îl respinsese cu brutalitate. Mai tîrziu, sus, sub bătaia furtunii, i se păruse o clipă că suflul ei s-a apropiat de-al lui și sperase din nou, dar după ce venise Bob Donald, ea nu-i mai acordase nici o atenție și refuzase să-i vorbească în noaptea din ajunul plecării lui. Își spusese atunci că un suflet care se închide în sine însuși nu poate să iubească și găsisese puterea să se îndrepte singur spre destinul lui. Acum soarta i-o scosese din nou în cale și el o iubea... și trebuia să o lase să plece.

— Bine, Pablo, șopti ea și întoarse capul pentru a-i ascunde lacrimile pe care nu le mai putea opri.

Dacă Yvonne și-ar fi trecut zile întregi încercînd să-l convingă pe Pablo de cruzimea hotărîrii lui, ea nu l-ar fi putut mișca mai mult decît prin acest mic gest feminin și cald. Pablo nu mai putu rezista. O luă în brațe și se simți cuprins de toată bunătatea și căldura pe care generațiile au îngrămădit-o în sufletul omenesc.

Pedro Alberti, omul care luptase cu sine însuși, cu societatea în care se născuse și biruise pericolele pădurii virgine, era înfrînt.

— Te-am iubit, rosti el cu glasul tremurat, te-am iubit dintotdeauna și mereu, mai mult decît mi-aș fi putut închipui că un om este în stare să iubească. Glasul îi tremură și se stîNSE, dar în privirile lui ea citi toată adorația pe care o simțea pentru ea și pe care nimeni și nimic n-o mai puteau ascunde.

DELORME CERCETEAZA IMPREJURIMILE. DIN NOU LA DRUM. O PLUTA ÎN VOIA APELOR

Profesorul se trezi cel dintîi. Pentru prima dată, după atîta vreme de zbcium, reușise să doarmă bine. Regăsirea lui Pablo și descoperirea adevăratei lui personalități îl făcuseră să reciștîge încrederea în oameni și, o dată cu aceasta, încrederea în sine însuși. Sub influența aceluși om tînăr, puternic, obișnuit cu jungla și aventura, integru și sincer, el se simți în stare să primească lupta cu natura sălbatică și să spere în salvarea micului grup.

Delorme ieși de sub steiul care îl adăpostise, trecu cu pași ușori pe lingă cele două străji care dormeau tun și începu să cerceteze atenț regiunea.

Se găseau într-un fel de vale ce semăna oarecum cu căldările glaciare pe care le întîlnise în Alpi. Un briu lat de aproape 100 m, acoperit cu nisipul mărunț, care, în căderea din ajun, fusese salvarea profesorului, mărghinea această rotondă.

Nisipul provenea probabil din torentele care, în vremea ploilor, spălaseră perețele stîncos ce înconjură din trei părți valea deschisă la picioarele lui. Cîteva sute de metri mai la stînga se zărea și în același timp se auzea un torent rostogolit de pe podișul de pe care veniseră cei trei călători.

Pentru a vedea mai bine, Delorme merse prin nisipul moale, ce începea să se încălzească sub soarele puternic, pînă la marginea briului nisipos.

Aici văzu că valea care se deschidea la picioarele lui era accesibilă din locuri în care se aflau și că se lățea foarte mult, luînd proporția unei cîmpii.

Întînderea aceasta acoperită încă de aburii dimineții părea brăzdată de ape.

Profesorul se așeză pe o piatră și admiră această măreață priveliște a imensității de piatră din care se ridicau necontenit aburi ca niște pachete de vată purtate jucăuș de vînt.

Delorme se gîndi la viața lui, în întregime închinată cunoașterii unui trecut ce se lăsase atît de greu dezvăluit, la nenumăratele greutăți învinse și, în sfîrșit, la omul ce dormea împăcat, țînînd în brațe pe propria sa fiică.

Pedro Alberti, insul care suferise în sinul civilizației și se considerase croit pe o singură dimensiune — ura împotriva acestei civilizații —, descoperise acum că este capabil să iubească cu aceeași patimă cu care se crezuse odinioară menit să urască. Caracterul lui Pedro se împlinise, și Delorme era mulțumit de noua lui fizionomie.

Pedro putea rămâne în mijlocul junglei pentru a studia în numele științei viața indienilor sau pentru a-i ajuta, dar nu mai putea să uite că oamenii nu se pot pătrunde de măreția vieții decît mergînd alături de ea, nu disprețuind dragostea, ci răspîndind-o. Mai devreme sau mai tîrziu, el avea să-și dea seama că nu izolîndu-se în întunecimea junglei va reuși să-și ajute prietenii, ci luptînd alături de milioane de oameni inzestrați cu aceeași generozitate. Delorme mai știa că omul de știință din Pedro avea datorია să lupte pentru a putea da în vileag cît mai curînd rezultatele pasiunatelor sale descoperiri și, în dimineața aceea liniștită, bătrînul căpătă siguranța că Pedro Alberti va izbuti să îndeplinească această datorie.

Soarele se ridicase destul de sus pe bolta cerului cînd profesorul hotărî să-i scoate pe cei doi tineri pentru a face un plan de drum.

Revenind sub stee, Delorme îl trezi mai întii pe Pedro.

— Iartă-mă că te trezesc, șopti el scuturîndu-i ușor umărul, dar e tîrziu și ar trebui să pornim.

Pablo sări în picioare rușinat de faptul că adormise în timpul pazei.

— Uite ce este, se grăbi Delorme să-l scoată din încurcătură. Am încercat să-mi dau seama încotro putem să ne îndreptăm. În fața noastră se găsește o vale largă care se deschide într-o cîmpie cu mai multe ape curgătoare. Ar trebui, cred, să mergem într-acolo. Imi închipui că nu riscăm să ajungem în era primară, deși — după cum am apucat-o — nici asta nu ar fi exclus.

— La urma urmei, spuse Pablo zîmbind, mai periculos ca în secundar nu poate fi. Cursul unei ape reprezintă într-adevăr o soluție care ne poate scoate din încurcătură.

Ideea trebui acceptată neexistînd de altfel prea multe soluții, așa că o sculară pe Yvonne și începură pregătirile de plecare.

Trebuiau luate provizii pentru drum, deoarece nu se știa cît va dura călătoria, și nici ce vor găsi pe parcurs.

Pablo se urcă înapoi pe stîncă și aduse două transporturi de carne din depozitul pe care îl oferea tiranozaurul doborît în ajun. Carnea fu bine friptă la un foc din crengi și ferigi uscate, și pe la amiază micul grup fu gata de drum. După un coborîș repede și obositor, ajunseră în firul văii. De aici drumul era mai ușor, deși cîteva stînci care închideau trecerea îi obligară la ocoluri mari.

După cîteva ore de mers, ieșiră din valea care se lărgea mereu și avură în fața lor cîmpia întinsă.

Stîncile mari se răreau din ce în ce mai mult.

La orizont se vedea o piclă deasă de nori apropiați și joși, nori pe care îi avuseseră în față tot drumul.

— Mi se pare curios cum pot sta norii aceștia deasupra unei cîmpii. Vîntul ar fi trebuit să-i alunge de mult, rupse Yvonne tăcerea, oprindu-se din mers.

Bărbații se opriră și ei.

— Într-adevăr, acești nori mă intrigă și pe mine de azi dimineață, replică profesorul. Parcă ar sta agățaji de ceva, atît sînt de nemișcați.

— Din întîmplare, cred că ați găsit tocmai soluția, spuse Pablo. Sînt aproape sigur că avem în față un șir de munți care rețin acești

norii. Poate că acești munți reprezintă tocmai hotarul acestei lumi de basm și de infern în care sîntem prinși de atîta timp, continuă el căutînd-o din ochi pe Yvonne, către care era îndreptată această încurajare.

— Dar asta ar însemna că *nemaipomenita noastră aventură* se apropie de sfîrșit! exclamă ea.

— Draga mea, pînă la acei munți mai avem cam două zile de mers și surprizele pe care ni le-a oferit această regiune poate că nu s-au sfîrșit.

— Sînt de părere, interveni Delorme, să ne și fixăm itinerarul aproximativ, deoarece peste o oră de mers va dispărea perspectiva pe care o avem acum asupra cîmpiei.

Pirăul pe albia căruia coborîm pare că se varsă în apa aceea mare cît un fluviu, spuse profesorul arătînd în depărtare pinza argintie a unei ape largi și domoale.

Pablo privi atent cîmpia care se desena la picioarele lor.

— Am impresia că toate apele din regiune converg către Laviul acela, care, după cît se poate vedea de aici, curge chiar în direcția în care presupunem că se află munșii, adăugă el.

Înainte de căderea serii, cei trei călători hotărîseră de comun acord să-și taie drum către apa cea mare din cîmpie, pentru ca să înainteze apoi paralel cu ea, către hotarul pe care un șir de munși îl puneau între această rezervație a erei secundare și restul lumii.

*

* * *

După două zile de drum, pirăul pe al cărui curs călătoriseră se lățise simțitor datorită afluenților pe care îi primea din ambele părți.

Peisajul era monoton. Mereu aceeași pădure nesfirșită cu vegetația ei înaltă uneori de 60 m, cu excrescențele ei monstruoase, cu arbuștii ei întortocheați ce luau forme aproape drăcești pentru a ajunge la lumină și aer. Vegetația aceasta se boltea deasupra riului, se înlindea către mijlocul lui și uneori circula chiar pe apele lui sub forma unor insule plutitoare, zmulse de vrăjmașia apelor. De pe înălțimi se zăreau tot mai bine munșii, a căror existență călătorii la început doar o presupuseseră.

Către seară, riul se lățise, ajungînd să aibă pe alocuri aproape 100 m. Afluenții mari și repezi deveneau din ce în ce mai greu de străbătut. Începuse să se însereze cînd cei trei călători ajunseră la un astfel de afluent pe care adîncimea și lățimea sa îl făceau de netrecut. Pablo încercă să găsească un vad, dar curînd se lăsă pătubaș.

— Trebuie găsită o altă soluție, problema trecerii apelor se va pune de acum încolo mereu, conchise el.

— De ce nu am încerca la urma urmel să ne confecționăm o plută sau ceva asemănător cu care să coborîm riul, sugeră Yvonne.

— Oul lui Columb în țara lui Columb! exclamă vesel Pablo. Ideea este colosală. Vom putea călători rapid, comod și sigur pînă la destinație.

— Văd că ai început să vorbești gen reclamă comercială, se cunoaște că ne apropiem de orașe, spuse Delorme zîmbind. Ideea este într-adevăr foarte bună, continuă el, și trebuie să o punem în aplicare cît mai repede cu putință.

— Cu ajutorul securii de defrișat, hotări Pablo, o să tăiem copaci potriviți pe care apoi îi vom lega bine cu coajă de copac și liane. Pluta trebuie să fie foarte solidă, deoarece nu putem ști ce fel de albie are

apa aceasta, mai ales cind străbate lanțul muntos. Sint din ce în ce mai sigur că acest riu și-a tăiat un defileu prin munții din fața noastră, nu se poate să se oprească așa deodată la poalele munților.

Cei trei se apucară de lucru și datorită iscusinței lui Pablo, care deprinsese de la indieni arta de a construi o plută cu mijloace primitive, către seară trunchiurile curățate se aflau îngrămădite la mal. Copacii urmau să fie lăsați în apă a doua zi în zori. Tot în apă urma să se facă și legarea trunchiurilor unul de altul, deoarece operația devenea astfel mult mai ușoară.

Cind fu gata, pluta măsoara 12 m în lungime, iar lățimea ei era de 4 m în față și vreo 5—6 m în spate. Fusese prevăzută o cirmă, un fel de vislă, cu care se putea, cu mari eforturi, mișca pluta la stînga sau la dreapta.

Pușinele lucruri pe care le mai aveau fură imbarcate în grabă. Cu emoție în suflet, făcură primele manevre și pluta cobori, dusă de unda repede a rîului. Panorama rămase neschimbată cîteva zile. Aceeași pădure fantastică și munții în față, din ce în ce mai aproape.

Călătorii erau din nou cuprinși de îndoială. Bucuria de la început, speranța că poate vor reuși să se salveze din această regiune netrecută pe nici una dintre hărțile pămîntești fu dublată treptat, de teama necunoscutului.

Posibilitatea de a traversa munții! Aceasta era chinuitoarea problemă la care aproape nu îndrăzneau să se gîndească și care răpise liniștea acestor oameni atît de încercați.

Delorme observase un lucru pe care se forța să-l acopere printr-o veselie zgomotoasă, neobișnuită firii sale. Sforțările lui erau însă zadarnice, Pablo și mai tîrziu Yvonne nu întîrziară să-și dea seama că în peretele de stîncă din fața lor nu se zărea nici un defileu prin care s-ar fi putut strecura cantitatea imensă de apă pe care navigau de cîteva zile.

Incertitudinea lor crescuse cînd văzură că fluviul oprit de barajul de stîncă se revarsă peste maluri transformîndu-se într-un lac de necuprins spre al cărui centru îi purta un curent slab amenințînd din clipă în clipă să se oprească. Momentul acesta nu întîrzie, pluta se opri și rămase așa împinsă doar de o slabă derivă care o conducea undeva către țărmurile nevăzute.

Deasupra lacului dogoarea deveni atît de puternică, de parcă soarele necruțător ar fi aprins suprafața apei.

Pablo se ridică în picioare și, cu mina streasînă la ochi, privi întînderea lucie. Apoi trecu la cirmă și făcu sforțări desperade de a menține pluta în centrul lacului, de a o îndrepta către o suprafață pe care trunchiurile putrezite cărate de apă continuau să circule împinse de un curent ușor.

Delorme îl ajută. Își dădea seama că, atîta timp cît vor face eforturi, speranța slabă care îi anima nu va pieri și că, în ciuda evidenței, fiecare speră că celălalt știe mai mult decît el, că poate să-l salveze. Însă în momentul în care extenuații vor înceta să mai lupte, totul va fi pierdut.

O zguduire ușoară clătina pluta. O ezitare — o lovitură de vislă — apoi pluta se învîrti în loc cuprinsă de un curent mai puternic și începu din nou să înainteze.

— Lacul are leșire, spuse Pablo, și cred că ea se găsește între cele două stînci spre care sintem purtați acum de curent. Altfel nu se explică faptul că, deși sintem în mijlocul lacului, curentul este totuși puternic.

— Ai dreptate, să vedem numai ce ne așteaptă după aceste stînci, răspuse Delorme.

Pe măsură ce se apropiau de munți, curentul devenea din ce în ce mai tare. Pluta era purtată spre o deschidere de circa 20 m în stîncă.

— Trebuie neapărat să ne oprim, spuse repede profesorul. Nu-mi place deloc această poartă îngustă pe care urmează să se strecoare o mare de ape.

Pablo, care își dăduse și el seama de primejdie, încercă să abată pluta din curent cu ajutorul cirmei.

Eforturile rămineau însă infructuoase, stîncile se apropiau văzînd cu ochii, curentul devenea tot mai puternic. Un zgomot surd, și Pablo căzu pe spate. Din cauza presiunii prea mari la care fusese supusă, cirma se frînsese.

— S-a terminat, spuse consternat Delorme, făcînd cîțiva pași spre mijlocul plutei, unde se așeză obosit lingă Yvonne. Nu ne rămîne decît să așteptăm liniștiți desfășurarea evenimentelor. Vino și dumneata aici, Pablo! Locul acesta prezintă mai multă siguranță. Ar fi bine să luăm asupra noastră lucrurile mai importante. Să sperăm că vom mai avea nevoie de ele, încheie el cu o voce care nu prevestea nimic bun.

Pregătirile se făcură repede. Acum toți trei stăteau cu cite un sac în spate în mijlocul plutei care intrase în defileul dintre stîncile de la marginea lacului.

Ieșirea din lac fu însoțită de cîteva zguduiri datorite trecerii plutei peste două sărituri-praguri de piatră de cite 2 m — mici cascade, peste care apele se rostogoleau cu zgomot. Abia acum putură vedea nefericiții pasageri ce îi așteaptă. În fața lor se deschidea un defileu al cărui pereți păreau a fi tăiați în stîncă. Angajată de curent, pluta pătrunse în acest coridor îngust. Apa involburată de stîncile de pe fundul albiei zvîcnea printre butuci. Stîncile ieșite din loc în loc, hîrjiitul intermitent al trunchiurilor plutei de pietrele de pe fund erau pricină de permanente temeri.

Din cauza acestor lovituri, legăturile plutei începură să slăbească.

— Dacă ar apărea un mal, o platformă în pereții aceștia blestemai, am putea sări jos, părăsind pluta în voia apei, spuse Delorme. ...Legăturile acestea nu vor putea rezista la infinit șocurilor la care sînt supuse.

— Țineți-vă bine! țipă Pablo. Intrăm în perete.

Rîul făcea un ocol spre stînga destul de larg de altfel și curentul proiectă pluta de peretele de stîncă din malul drept. Cei trei căzură unul peste altul. Un șoc, pîrîituri puternice, pluta se oprî pentru un moment, apoi își continuă infernala ei cursă.

— Am scăpat deocamdată, spuse cu un oftat de ușurare Pablo, care se sculă primul din căzătură. Numai că s-a întîmplat ceva și nu știu ce, s-a schimbat ceva pe plută.

— S-a micșorat, răspuse Delorme cercetînd cu atenție platforma de lemn. Legăturile de la margine n-au rezistat șocului și am pierdut cîțiva bușteni pe drum. Încă vreo două înțoarceri din astea și rămînem fără plută.

Călătoriseră astfel cîteva ore. Pluta avea acum un aspect jalnic. Deodată, la vreo 200 m de ei, se întrezări o nouă săritoare, care, judecînd după felul cum se involbura apa și după zgomotul surd provocat de căderea torentului, părea mai mare ca toate cele de pînă acum. Iar ceea ce îi inspăimîntă de-a binelea era faptul că, la vreo 100 m după

această presupusă săritoare, pereții înalți ai văii se închideau în fața lor nemăi lăsând nici o trecere. Nimeni nu scoase un cuvânt, dar pe fețele lor se putea citi groaza. În fracțiuni de secundă le trecură prin minte zeci de gânduri, de ipoteze, care de care mai fantastice.

Pluta ajunsă la marginea săritoarei începu să se plece, angajându-se în vîltoarea apei care cobora brusc vreo 4 m. În acel moment avură și explicația pentru care își frămîntaseră atîta mintea.

Ceea ce văzură întrecea cele mai sumbre presupuneri. O grotă mare se deschidea în fața lor și în ea intra, vijelios, riul.

— E un riu subteran, culcați-vă pe plută și țineți-vă bine de birne, avu timp să strige Pablo înainte de a fi atrași în marea grotă.

Nu-și dădeau seama de cînd călătoreau prin bezna de nepătruns. Aerul era din ce în ce mai greu, mai apăsător. Pluta își continua în neant raidul diabolic, lovindu-se de stînci, trecînd peste săritori, într-un iureș nebun. Zgomotul produs de apă, care și afară era destul de puternic, era amplificat aici la proporții de tunet.

De la intrarea în tunel nu vorbise nimeni; toți erau sub tensiune, crispați, căutînd să-și alunge din minte gândurile funeste. Cum vor ieși, avea oare riul vreo ieșire sau se pierdea în străfundurile pămîntului?

Pablo își aminti că indienii povesteau că în anumite locuri dacă puneai urechea la pămînt se auzeau cascadele subterane ale unor cursuri de apă ce mergeau undeva în fundul pămîntului.

Simți în palmă mina udă a Yvonnei și, asemenea orbilor, își dădu seama că palma lui, devenită dintr-o dată foarte sensibilă, percepea fiecare tresărire a miinii ei.

Înțelese graiul degetelor care, scăpînd controlului voinței, se întindeau și se crispau sau tremurau ușor reflectînd toate emoțiile ei. Avu impresia că palma lui a devenit singura sa legătură cu mediul exterior și că ține în ea lucrul cel mai prețios care îi rămăsese; sufletul rar al femeii pe care o iubea. Apoi mina ei rămase liniștită, inertă și el se sperie ca și cum ceva din ființa ei ar fi murit.

— Nu mai e nici o speranță! șoptiră buzele ei cu voce resemnată și stînsă. Nici o speranță, repetă ea din nou, de astă dată cald și duios, în timp ce mina ei făcu o sforțare pentru a o stringe pe a lui ca într-un ultim legămint.

Deodată se simți o zguduitură puternică, pluta se lovi de unul dintre maluri și legăturile se desfăcură.

În momentul în care Pablo se rostogoli în apă auzi strigătul sugrumat al Yvonnei. Cu eforturi desperante căută să rămînă agățat de birna pe care stătuse mai înainte, dar se izbi de o stîncă și își pierdu cunoștința.

UN FLUVIU CAPRICIOS. IMPARAȚIA INTUNERICULUI. LĂCRIMI SINCERE — PRIETENII VECHI. CRED ÎN TĂRIA SENTIMENTELOR

Cînd se trezi văzu că este culcat pe un mal cu nisip fin, în care corpul i se scufundase puțin, dîndu-i senzația unui culcuș odihnitor. Lumina era slabă și difuză. Uștindu-se împrejur, văzu că se găsește într-o peșteră, în care lumina pătrundea prin cîteva fisuri din tavan. Era nedumerit: ce căuta ei acolo? În apropierea sa se afla o piatră de sacrificiu și reprezentarea zeului întunericului — un lanzon. Lui

Petro Alberti îi era familiară imaginea acestui ac lung, fixat între sol și plafon, ce susținea un cap mare de felină stîfzată, înconjurat de serpi. Să fi visat oare totul — călătoria prin ere apuse, profesorul, Yvonne?...

Un lucru era sigur, se afla în peștera închinată zeului întunericului, în care el găsise însemnarea preotului incas. Această peșteră îl nedumerise atunci prin faptul că riul din ea transporta uneori oase de reptile din alte timpuri.

Gîndurile începură să i se limpezească. Se sculă repede și căută să dea de urma fetei și a profesorului.

Nu trebui să caute mult. În apropierea locului unde se afla el văzu un rest de plută pe care cei doi naufragiași zăceau în nesimțire.

Pablo fu cuprins de o bucurie nețărmurită.

— Trăiesc. Trebuie să trăiesc! își spuse el, aruncîndu-se în apă și înotînd spre restul de plută.

Ajuns aici, încercă să împingă buștenii spre mal.

*
* * *

La al doilea strigăt al condorului, Ponoko aruncă rădăcinile de manioca pe care le smulsese cu multă trudă din tufișurile baricadate de rădăcini. Pe chipul lui se citea atenție și o oarecare nervozitate. În luminis o zări pe femeia sa storcînd un morșan de rădăcină tocate mărunt. Mișcările ei trăgănate trădau oboseala. Era o muncă grea, dar sucul otrăvitor trebuia stors bine din rădăcinile de manioca înainte ca acestea să fie transformate în făină. Alături de el, fetișele se ascunseră și visau sub frunzele fine în formă de stea ale unui desiș, iar în depărtare se auzeau strigătele războinice ale fiului său Kali și risetele zburdalnice ale băieților care se jucau în pădure.

Totul părea ca de obicei, dar Ponoko nu se decise să-și continue munca. Era un indian înalt, cu spatele lat și picioare subțiri. Fașa tumefiată și ochii amflași îi dădeau un aspect bolnăvicios, deși reflexele și gesturile sale înși și sigure dovedeau că Ponoko nu se lăsa copleșit de slăbiciunea trupeză.

Cînd strigătul condorului răsună din nou, el îl ascultă atît de nemișcat încît părea că și inima încetase să-i mai bată, dar, cînd ultimul sunet se stinse, sări ca un arc, scoțînd un strigăt ascuțit ale cărui inflexiuni modulate se pierdură departe în pădure. Acum Ponoko știa de unde venise sunetul și se îndreptă ca o furtună într-acolo. Străbătu în fugă pădurea și coborî aproape rostogolindu-se către fluvîul din vale. Se aruncă în apă și înotă împotriva cursului pînă la peștera ce comunica cu străfundurile pămîntului.

Sub lumina filtrată de fisurile plafonului de piatră, indianul îl zări pe fratele său alb tîrît sub restul de plută pe care încercase cu sfîrșări aproape supraomenești s-o abată din enreat. Părăsit de puteri, albul putea fi dintr-un moment în altul zdrobit de colțurile de stîncă de pe fundul apei. Ponoko se repezi într-acolo și smulse trupul de sub plută pe care nu voia să o părăsească în voia curentului. Ponoko spințeca apa trăgînd după sine pe omul care trăise ani de zile în huta lui, care suferise alături de el și de ai lui și făcuse totul ca să le ușureze viața. Îl depuse pe nisipul moale și se aplecă să-i mîngie fața.

— Sora mea, tatăl meu, cascadele, gemu Pablo, înainte de a-și pierde din nou cunoștința, și mintea simplă a lui Ponoko înțelese că

cei doi albi rămași pe plută erau doi oameni pe care fratele lui îi iubea așa cum îl iubea pe el și că el dorea ca ei să fie salvați de pe restul de plută, înainte ca aceasta să treacă prin cele trei cascade care ar fi sfârșit-o și i-ar fi ucis. Bucățile de lemn se depărtaseră prea tare pentru ca să le mai poată ajunge. Atunci din gîtul lui se revărsară o multitudine de sunete — imitînd strigătul condorului — clipocitul apei — susurul crocodiilor — mugetul cascadelor și din nou strigătul condorului, semnul de mare primejdie. Iar rezonanța teribilă a peșterii transmise aceste semnale pînă departe.

*
* *

Yvonne n-a povestit nimănui ce a simțit trezindu-se în apa rece ca gheața și legată de spatele unui indian vinjos sau la mal, cînd s-a văzut înconjurată de ceata neastîmpărată a copiilor care țipau și gesticularau într-un vacarm înfricoșător. Fața ei n-a schișat nici un gest atunci cînd l-a zărit pe Pablo, care trezit din leșin o aștepta într-una dintre lutele indienilor. Ea s-a ghemuit în brațele lui și a adormit fără ca să aibă măcar puterea să întrebe de starea tatălui ei, căruia în aceeași hută indienii îi administrau băutura denumită de ei kachiri.

*
* *

În zilele următoare, Delorme făcu eforturi să pară sănătos. Deși picioarele îi trădau și se clătina atunci cînd încerca să facă cîțiva pași, el se arăta interesat de tot ce vedea în jur, căuta să rețină tovarășia copiilor arătîndu-le jocuri noi și se supuse docil tratamentului impus de Pablo.

Spre deosebire de el, Yvonne, deși vizibil nu părea suferindă, nu reușise să se dezmeticească din puternicul șoc nervos prin care trecuse. Cufundată în aceeași stare de depresiune manifestată la trezirea ei din leșin, Yvonne privea cu o fixitate stranie neînțeleasa lume din jurul ei.

Jocurile copiilor nu reușiră s-o facă să zîmbească și nu se arătă interesată nici de tamanoarul * care, cu puilul său purtat pe spinare, se ospăta dintr-un cuib de furnici, nici de puilul de jaguar ce se odihnea pe una din frunzele plutitoare ale minunatei Victoria Regia. **

Numai lipsa lui Pablo o făcea să manifeste oarecare neliniște atunci cînd acesta o părăsea pentru cîteva minute.

— Încearcă să mă înțelegi Yvonne! îi spuse el, într-o zi, după ce o conduse pe malul apei și îi ajută să se așeze pe o piatră. Va trebui să părăsiți regiunea asta, tu și tatăl tău.

— Mă lași singură acum?

Pentru prima dată în ultimele zile, el își dădu seama că ea îl înțelege și că vorbele lui nu mai alunecă în spațiu fără ca ea să le perceapă.

* Tamanoar, mamifer fără dinți din America tropicală, denumit și „mare mîncător de furnici“ (myrmecófago). Are o limbă lungă și lipicioasă, pe care se prind furnicile.

** Victoria Regia, plantă acvatică, ornamentală, din familia Nymfeaceelor (dicotiledonată). Frunzele ei pot atinge un diametru de doi metri. E denumită și „porumb de apă“.

— Bătrînul are febră, și tu, Yvonne, va trebui să te odihnești și să te gîndești...

— Dar tu? șopti ea și începu să plîngă incetîșor.

Privirea lui îmbrățișă întreaga ei ființă într-o mingiere desperată,

— Doamne, ai milă de mine! izbucni el. Te implor, nu plînge!

Imi frîngi inima. Voi veni, trebuie să fii sigură de asta.

Tăcu, dar sub această tăcere încordată se simțea forfota nevăzută a sentimentelor ascunse, a dorințelor și gîndurilor care se înfruntă și luptă.

El vorbi, în sfîrșit, cu o voce calmă și tristă.

— Mi-am dat seama... nici nu-ți închipui grozăvia lucrurilor de care mi-am dat seama. Cînd am plecat de aici acum trei ani, în tribul acesta viețuiau 160 de oameni maturi și nenumărați copii. Trăiau exclusiv din vinat. I-am îndrăgît și i-am învățat să prepare manioca, care este hrana de bază a altor triburi, i-am învățat să usuce carnea și să prepare din ea pemmican și am crezut că salvîndu-i de flagelul foamei, ferîndu-i de a mai fi la discreția vinatului le-am făcut un mare bine.

Yvonnei i se păru că-l aude rîzînd. Fruntea îi era încrețită, buzele îi tremurau. Buzele lui semănau cu acelea ale unui bolnav; pline de febră și palide.

— Ei bine, m-am înșelat. Din 160 de indieni n-au mai rămas decît 6 oameni maturi și cîțiva copii, restul au murit ca muștele — de vomito negro — întricoșătoarea febră galbenă. Mlaștinile astea sînt un focar de infecție și de boală.

Tatăl tău avea dreptate, ceea ce am făcut eu este o faptă de om nebum, știi acum că nu aducînd medicamente la 2—3 oameni și învățîndu-i cîteva rețete de gătit poți pretînde că lupți pentru binele indienilor.

Va trebui să mă adresez omenirii întregi, să string alături de mine pe toți acei ce vor vrea să mă asculte. Să se termine o dată cu rezervațiile și cu înfricoșătoarea dramă care se petrece aici în umbra pădurii virgine.

Dar acum tu trebuie să mă înțelegi, i se adresă el coborînd vocea. Voi rămîne cîțva timp aici, voi încerca să-l vindec pe Ponoko de frigurile care îi macină sănătatea și să le gădesc celor rămași un loc mai sănătos. Le datorez asta fie numai pentru faptul că mi te-au salvat pe tine.

Este ultimul lucru pe care îl mai fac pentru ei. După asta nu voi mai aparține unui singur trib, ci mă voi dărui tuturor indienilor deposezați de pămîntul pe care s-au născut și împinși în alte asemenea locuri nesănătoase, unde trăiesc aceeași îngrozitoare dramă.

— Cînd plecăm? întrebă Yvonne.

Pablo o privi cu admirație.

— Yvonne, nu-mi vine să cred că atunci cînd te-am cunoscut erai abia un copil.

— Și tu un nesuferit, îi răspunse ea bosumflată!

*
* * *

Pluta lucrată cu măiestrie de indieni fusese desprinsă de mal și împinsă în mijlocul curentului cu ajutorul furcilor. Zorile se înginau cu noaptea mai întunecată sub bolta deasă a pădurii decît oriunde altundeva.

Indienii își conduseseră oaspeții cu făclii. Ponoko și doi tovarăși de-ai săi se urcaseră pe plută. Ei aveau să-i conducă pe Delorme și pe fiica sa pe un drum îndelungat și sinuos pînă aproape de orașul Madre de Dios.

Își luară în grabă rămas bun și pluta, împinsă în mijlocul curențului, începând să capete viteză.

Cei rămași pe mal agitau făcliile în semn de adio. O boare de vînt clătina bogăția de serpentine a pădurii virgine. Delorme privi pentru ultima oară făcliile strălucind printre arbori. Zări ridicîndu-se deasupra stelelor colina sub care se afla peștera fabuloasă și își luă rămas bun de la locurile strănii în care îl adusese întimplarea.

Revăzu în gînd toată călătoria lui de la plecarea din Pernambuco, zilele de tragică deznădejde și descoperirile sale, recompensă a zilelor de suferințe. „Alături de multele experiențe trăite, ele constituie tot ceea ce este mai prețios pentru mine, gîndi el; căci la baza întregii noastre vieți există o mare dorință de a cunoaște căreia nimeni nu-i poate rezista“.

Yvonne urmărea singura făclie care mai rămăsese, știa cine este purtătorul ei și îl vedea urcînd în creștetul colinei pentru a-i transmite cît mai departe ultimul său salut.

În spatele lui, un roșu palid lumina depărtările acelei zile cenușii și calde. Pe creștetul colinei se contura acum doar o siluetă subțire, agîtînd o luminiță din ce în ce mai mică.

Își dădea seama că inima lui este alături de ea și că el va veni cîndva să o întrebe dacă îl mai așteaptă și îl mai iubește, și Yvonne înțelese că el dorea ca ea să ia această hotărîre, eliberată din acest mediu sălbatic, unde nu se putea mișca fără ajutorul său.

Îl privi cum se depărta rămînînd mic de tot, acolo în creștetul pădurii, și știa că hotărîrea ei era demult luată și că îl va aștepta mereu.

(SFIRȘIT)

LUCRĂRI CE VOR APĂREA ÎN COLECȚIA
„POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE“

Nr. 58. „Pisica din Baskerville“, de Octavian Sava și Alexandru Andy.

Nr. 59—63. „Nebuloasa Andromeda“ roman de anticipație de L. Efremov (traducere din limba rusă).

I. EHRENBURG

FURTUNA — roman, ed. a II-a

E.S.P.L.A. — „Cartea rusă“
780 pag. — 19,50 lei

Un roman complex, în care autorul a zugrăvit cu o neîncredută măiestrie o galerie de personaje verificate, ale căror destine se împletesc în viltocarea celui de-al doilea război mondial. Cititorul asistă la tragedia Franței — trădată și învinsă — la lupta eroică a partizanilor francezi împotriva cotropitorilor hitleriști, retrăind alături de oamenii sovietici zilele aspre, cumplite ale războiului, zile care constituie pentru eroii cărții o adevărată școală a dirzeniei și curajului.

CEREȚI ÎN LIBRARI!:

N. Atarov — Prima dragoste — roman
A. Borșceagovski — Dispăruți fără urmă
Ben. Corlaci — Noaptea de la Ipotești
I. Ehrenburg — Furtuna — roman, ediția a II-a
Fr. Munteanu — Hotel tristețe — povestiri
H. Rohan — Amprente — schițe
N. Toman — În urmărirea fantomei — roman

CAMIL PETRESCU

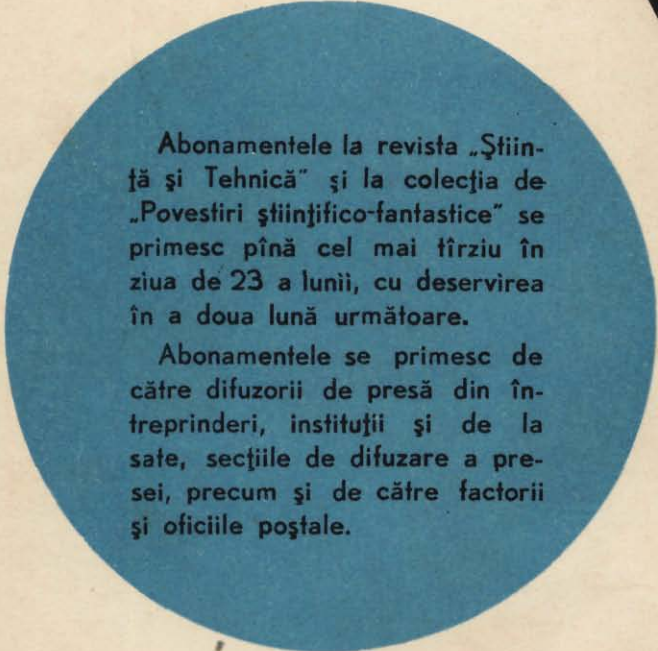
VERSURI

Editura de stat pentru literatură și artă

Versurile lui Camil Petrescu scrise în anii în care ațipia poezii plăteau tribut ermetismului și curentelor moderniste sau șovinismului patriotard tălmăcesc profilul unui poet care niciodată nu a încercat să fugă de realitate, refugiindu-se în vag și nebulos.

Ele sînt profesia de credință a unui scriitor care, în opera sa, a adus sub focurile rațiunii epoca al cărei contemporan a fost supunînd-o unui examen necruțător și acuzînd-o, în numele unor idealuri de la care nu a abdicat. Idealurile unei umanități înțelepte, generoase.

Abonamentele la revista „Știință și Tehnică” și la colecția de „Povestiri științifico-fantastice” se primesc pînă cel mai îrziu în ziua de 23 a lunii, cu deservirea în a doua lună următoare.

Abonamentele se primesc de către difuzorii de presă din întreprinderi, instituții și de la sate, secțiile de difuzare a presei, precum și de către factorii și oficiile poștale.

250 lei

APARE DE TREI ORI PE LUNĂ - PREȚUL 1 LEU